

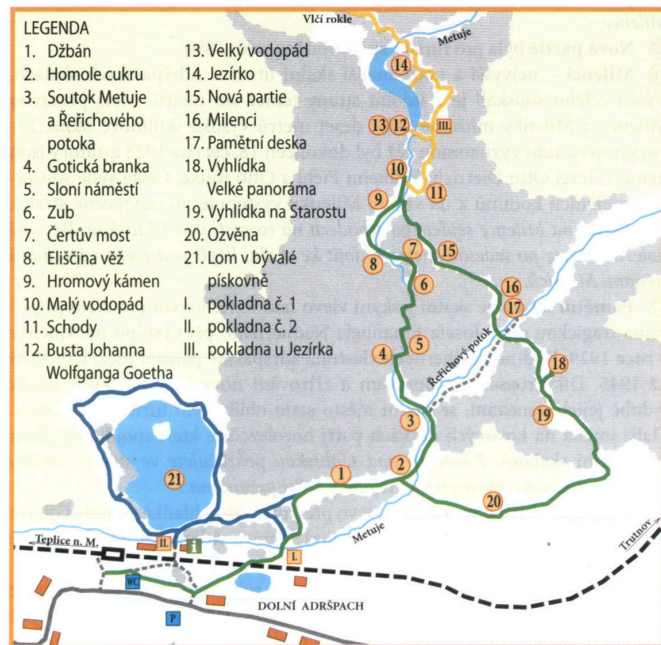
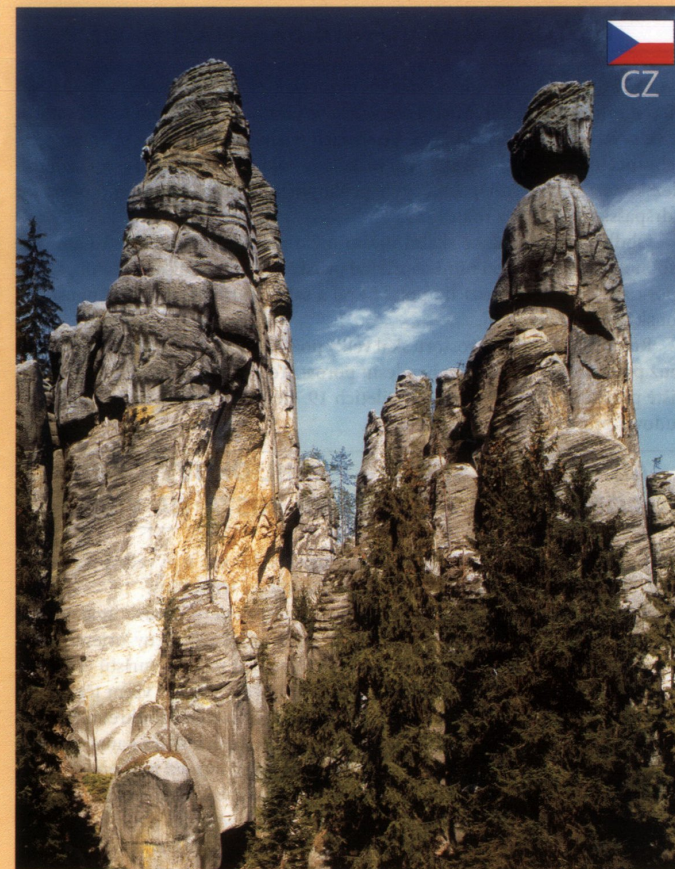
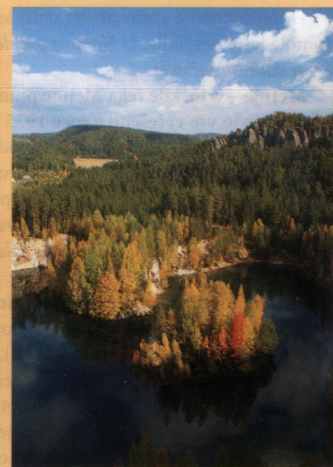
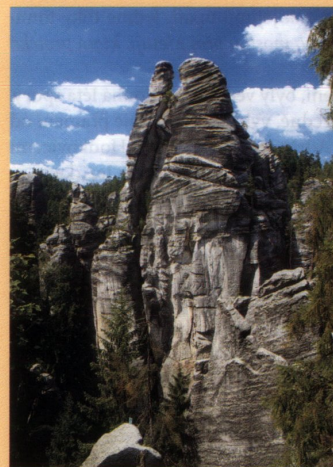
ních stěn. V mocnějších závalech může mít tento typ jeskyně i několik souběžných koridorů nebo více pater. Suťovými jeskyněmi často protékají podzemní toky.

Zajímaví jsou i živočiškové, žijící v adršpašských jeskyních. Některé živočišné druhy se sem ukryly před oteplením na konci doby ledové a přežívají zde dodnes. Jedná se o drábčičky, chvostoskoky, pavouky a další členovce. Nejbližší příbuzní některých z nich se vyskytují až na Špicberkách či v nejsevernější části Sibíře. Jeskyně obývá i řada druhů netopýrů. Nejčastěji se zde vyskytuje netopýr vodní a netopýr velký, vzácněji pak netopýr severní a vrápenec malý. Z vyhlídky *Velké panoráma jdete čtyřicet metrů zpět a pod štíhlou věží nazvanou Cukrovarský komín projdete k vyhlídce na Starostu.*

19 **Vyhlička na Starostu** – zde se nám otevírá jeden z nejvelkolepějších pohledů: vpravo Starostová, uprostřed Starosta a vlevo mohutný masiv Štěpánské koruny. Všechny tři věže byly zdolány už ve dvacátých letech minulého století. Z vyhlídky sejdete po příkrých schodech dolů a opět vystoupáte mezi Starostu a Starostovou. Projdete úzkou soutěskou zvanou *Mýší díra* a pohodlnou cestou se vydáte k *Ozvěně*.

20 **Ozvěna** – od roku 1783 zde bylo pro potěšení turistů hráno na lesní rohy a střeleno z moždíře. Zvuk výstřelu se sedmkrát vracel od hrady Křížového vrchu. *Od Ozvěny vás cesta povede doprava až na křížovatku u Homole cukru, kde se velký okruh Adršpašskými skalami uzavírá. Stejnou cestou půjdete zpět ke vstupní pokladně.*

21 **Lom v bývalé pískovně** – kolem jezera (za vstupní pokladnou u informačního centra) je vybudován turistický okruh o délce 1,5 km s odpočinkovými místy.

Infocentrum Adršpach

549 57 Dolní Adršpach 26
 telefon: 491 586 012
 e-mail: info@skalyadrspach.cz
 www.skalyadrspach.cz www.adrspach.cz

ADRŠPAŠSKÉ SKÁLY

podrobný popis prohlídkového okruhu skalním městem

Prohlídku Adršpašských skal s průvodcem (pro skupiny nad 20 osob) je třeba předem objednat v Infocentru. V zimě, kdy ve skalách leží sníh, je vstup na prohlídkový okruh na vlastní nebezpečí. Provozovatel: Technické služby Adršpach, s. r. o. Fotografie: Vladimír Brát, Petr Dostál, Pavel Lisák a Jaroslav Sklenář. © Nakladatelství JUKO

HISTORIE OBJEVOVÁNÍ SKALNÍCH MĚST

Celá dlouhá staletí lidé o skalních městech v okolí Adršpachu a Teplíc nad Metují mnoho nevěděli. Místní obyvatelé se tam odvážili jenom tehdy, cítili-li se ve svých domovech ohroženi. Ve skalách nacházeli útočiště a ochranu před nebezpečím v dobách válek. Teprve kolem roku 1700 začali ze sousedního Slezska cestovat do Adršpachu první průkopníci turistiky. Nejstarší vyobrazení Adršpašských skal je z roku 1739.

Obdivovat adršpašské skalní město mělo příležitost mnoho významných osobností historie. Mezi nimi například pruská královna Luisa, Antonín, hrabě Špork z Kuksu, císař Josef II., polský král a saský kurfiřt Friedrich August, rakouský císař Karel a jiní.

Roku 1824 vznikl v prostoru skal velký požár, který trval několik týdnů a je muž padl za obět takřka všechen lesní porost. Teprve tehdy se stala skalní bludištěm přístupnější. V prvních desetiletích 19. století zde začali majitelé panství budovat první síť turistických stezek.

ADRŠPAŠSKÉ SKÁLY – PROHLÍDKOVÝ OKRUH POPIS TRASY A ZAJÍMAVÁ MÍSTA NA TRASE

Turistický okruh skalním městem je dlouhý 3,5 km a je veden po zelené značce. K jeho absolvování byste si měli vyhradit asi tři hodiny.

V následujícím popisu prohlídkového okruhu záměrně neuvádíme většinu skalních útvarů, které jsou pojmenovány a na místě označeny orientačními šipkami. Některé názvy se tradují už od dob prvních návštěv turistů (Milenci, Homole cukru, Eliščina věž a další), jiné jsou novější. Téměř všem těmto názvům je společné, že se snaží vystihnout ve skalních tvarech konkrétní podoby a výjevy. Při troše fantazie si jistě pojmenujete řadu dalších skal a kamenů podle svého. *Ke vstupu do skalního města můžete využít dvě vstupní pokladny – jedna je u informačního centra nedaleko železniční zastávky, ke druhé dojdete z parkoviště kolem Hotelu Skalní město a rybníka. Již po několika stezech za vstupními pokladnami se obě trasy spojí a dovedou vás ke Džbánu.*

① **Džbán** – mohutná věž vlevo u cesty byla poprvé vylézána Josefem Janebou, Miroslavem Jedličkou a průkopníkem lezení Rudolfem Otto Baušem v květnu 1935. Prvovýstup vede spárkou v levé části průčelní stěny do velkého okna a na vrchol. Unikátní šestimetrové skalní okno tvoří vlastně „ucho“ džbánů. *O sto metrů dále přichází zprava zelená značka od Ozvěny. Tudy se budete vracet po absolvování celého okruhu skalním městem. Nyní pokračujete rovně k Homoli cukru.*

② **Homole cukru** se jmenuje jeden z nejzvláštějších adršpašských skalních útvarů. Krásný popis této skály můžeme číst v knížce Jindřicha Kindla Společlivý průvodce na cestách po Adrsbachu, která byla vydána roku 1903: „Jest to ohromný balvan, který v malém vodojemu, porostlým vodními rostlinami, na své špičce prostě stojí, značně nahoře se šíře. Výška této skály páčí se na 52 metry. Má na svém nejvyšším konci 13 metrů a na spodním 3 metry objemu a váží asi 40 000 kilogramů. Podobá se obrácené kuželce, aneb, ana vlhkým počasím a zvětráním mnohých změn utrpěla, též obrácenému kyji, který se zdá, pozorujeme-li jej, jako by se brzy na tu, brzy na onu stranu nakloňoval, pročež mnozí, sesutí jeho se obávající, bojácně kol něho přejdou: avšak ještě přejde velká část pokolení lidského kolem něho, než se tento malebný velikán sřítí.“

Doporučujeme všem přidat další klacík k jejímu úpatí. Jedině díky tomu Homole ještě nespada. *U Homole přejdete po mostku přes Metují, která protéká celým skalním městem.*

Metuje – o to, kde řeka Metuje pramení, byly vedeny po dlouhá léta spory. Nakonec bylo vše vyřešeno v roce 1975 úředně, vyhláškou. Metuje pramení od té doby na náhorní plošině západně od Adršpašských skal nad Hodkovicemi a Janovicemi. Protéká horní částí Vlčí rokly, umělým adršpašským jezírkem, ze kterého vodopádem padá do skalního města, a odtud vytéká u vstupu do skal.

Metuje je dlouhá 71 km a ústí zleva do Labe v Josefově. Plocha jejího povodí měří 610 km². *O padesát metrů dále, na křižovatce u Malých varhan přitéká zprava Řeřichový potok.*

③ **Soutok Metuje a Řeřichového potoka** je příkladem společenstva vzplývavých a ponořených rostlin. Zvláště pozoruhodným druhem je tu zdrojovka obecná (naš největší druh mechorostu), jejíž tmavě zelené stélky mohou dosahovat délky až několika decimetrů. Mechy nemají kořeny, proto je tento druh zpravidla vrostlý svými rhizoidy do větších balvanů v potočném dně. V písku není schopen zakořenit, může jím být jen částečně přeplaven.

Přestože květena skalního města je poměrně chudá, můžete i zde nalézt řadu vzácných rostlin. Skalní komplexy jsou členěny podle tektonických poruch dlouhými roklemi místy zúženými v úzké chodby. Takový terén způsobuje redistribuci srážek stokem a prolínáním vody i nafoukáváním a sjižděním sněhu do roklí. Horní partie jsou proto relativně suché, dolní vlhké až mokré. *Od soutoku Metuje a Řeřichového potoka se vydáte doleva ke Gotické brance, která je vchodem do skalních soutěsek.*

④ **Gotická branka** – nechal ji roku 1839 postavit Ludvík Karel Nádherný spolu se sítí turistických chodníků, mostů, lávek a schodišť. Zde byl původní vstup do skal; skály, mezi kterými jste již prošli, bývaly popisovány jako „Skalní předměstí“. *Soutěsky vás provedou přes Sloní náměstí k Zubu, Čertovu mostu a Eliščině věži.*

⑤ **Sloní náměstí** – zde si můžete prohlédnout květenu studených částí skalního města v místě s typickým mikroklimatem inverzních roklí. Vyskytují se tu druhy, které obvykle rostou v nadmořské výšce nejméně o dvě stě metrů vyšších. Je to například blatouch bahenní poléhavý, podbělice alpská, žlutucha orličíkolistá, kozlík bezolistý, mlčivec alpský.

⑥ **Zub** – na této vysoké elegantní věži je vytesán německý nápis a osazena pamětní deska označující výšku vody při průtrži mračen 23. června 1844. Prvovýstup na Zub podnikli 8. srpna 1964 Karel Hauschka a Jaroslav Krebach.

⑦ Vlevo stojí **Čertův most** s jedenadvacet metrů vysokou klenbou.

⑧ Ve směru naší cesty, nad skalním průchodem, vidíme **Eliščinu věž**. Prvovýstup na tuto krásnou skálu podnikli již v roce 1947 horolezci Vladimír Škarouška, Miloslav Jirka a Miroslav Tomek. *Projdete skalním průchodem a pokračujete dál okolo Hromového kamene s vytesaným reliéfem.*

⑨ **Hromový kámen** – k tomuto zříčenému balvanu se váže příběh, který se údajně odehrál v roce 1772. Pravost příběhu by mohl potvrdit nápis, který byl do kamene vytesán. Dnes je již ale zcela nečitelný, a proto se musíme spolehnout na zprávy z počátku 19. století.

Roku 1772 navštívili Adršpašské skály dva Angličané. Se zájmem si prohlédli skalní město a rozhodli se – v té době se jednalo o odvážný čin – pozorovat přímo ve skalách bouřku. Osm dní čekali na tuto živelnou pohromu. Když nastala noc, shlukly se nad skalami mraky a Angličané spěchali sami, bez průvodce, do nitra divočiny. Bouře se brzo rozpoutala v opravdové síle. Hromy burácely soutěskami, déšť padal v proudech a každým okamžikem osvětlovaly

temnotu blesky. Angličané hledali ochranu před deštěm pod převislou skálou. Sotva se pod převis ukryli, udeřil blesk v jejich těsné blízkosti. Z protějškých srázů se uvolnil ohromný skalní blok a zřítíl se s rachotem před vystrašené Angličany. Oba dobrodruzi zůstali jako zázrakem nezraněni. Za ranního úsvitu, když se počasí vyhoufalo, vrátili se bledí a malátní zpět do hostince. Za všechny poklady světa, jak tvrdili, by je nic nepřimělo prožít ještě další takovou noc. *Padesát metrů za Hromovým kamenem odbočuje okruh doprava, doleva vede odbočka k Velkému vodopádu a jezírku, kde můžete podniknout projíždku na lodkách.*

⑩ **Malý vodopád** – vpravo od vodopádu vyvěrá pod skálou pramen vody. V turistickém průvodci „Krkonoše“ vydaném v Lipsku roku 1840 je toto místo popsáno následovně: „Konečně se dostaneme na malé prostranství sevřené skalami a houštinou, které svažuje Stržbrný potůček. Zde stojí stolky k odpočinku, harfenistky hrají, odpočívající pouťníci žertují a zotavují se u opodál stojícího stánku s perníkem. Stříbrný pramen prýští z tmavé skalní pukliny, která je lemována drobkounkými půvabnými pomněnkami.“

⑪ **Schody** vpravo vedou okolo nápisu, který dokládá, že byly upraveny v roce 1820.

⑫ **Busta Johanna Wolfganga Goetha** s pamětní deskou, připomínající jeho návštěvu skal 31. srpna 1790, byla odhalena 10. července 1932 baronem Nádherným. Jejím autorem je Emil Schwantner.

⑬ **Velký vodopád** padá do skalních soutěsek z výšky šestnácti metrů.

⑭ **Jezírko** – na přelomu 18. století zde nechal hrabě Blümegen postavit stavidlo. Zadržovaná voda sloužila k splavování vytěženého dřeva. V turistickou atrakci se jezírko proměnilo roku 1857, kdy zde byla podniknuta první plavba na lodkách. *Od jezírka se vrátíte stejnou cestou zpět na křižovatku před Hromovým kamenem, kde pokračuje trasa okruhu tzv. Novou partií k vyhlídce na Milence.*

⑮ **Nová partie** byla pro turisty zpřístupněna roku 1890.

⑯ **Milenci** – nejvyšší a nejznámější skalní útvar v Adršpašských skalách. Výška celého souskalí je z údolní strany téměř sto metrů. Mezi postavou Milence a Milenky můžeme vidět deset metrů vysoké skulinové okno. Prvovýstup na tuto významnou věž byl dokončen 18. června 1923 a autory jsou němečtí lezci Otto Dietrich, Wilhelm Fiehl a Otto Rülke. Cesta vede soustavou vnitřních kominů a na vrchol Milenky vystupuje po odvrácené straně. *Z vyhlídky na Milence sejdete po schodech na rozcestí pod Uhlířskou. Po cestě doleva můžete po šedesáti metrech dojít ke skalní kapli pod severozápadními stěnami Milenců.*

⑰ **Pamětní deska** ve skalní jeskyni vlevo nad Řeřichovým potokem připomíná tragickou smrt Josefa Emanuela Nádherného při výstupu na Milence v roce 1929. Rodina Nádherných vlastnila adršpašské panství mezi lety 1828 až 1945. Díky rozsáhlým úpravám a zřízení nových turistických stezek v době jejich panování, se skalní město stalo oblíbeným turistickým cílem. Další jména na kovových deskách patří horolezcům, kteří spojili svůj život s místními skalami. *Z rozcestí pod Uhlířskou pokračujete ve směru velkého okruhu vzhůru po schodech na vyhlídku Velké panoráma.*

⑱ **Vyhlídka Velké panoráma** – vlevo před námi jsou hladké vrcholy Gilotin a zadu Milenci (tentokrát z druhé strany). Vpravo vidíme začátek Řeřichové rokly.

Řeřichová jeskyně na dně stejnojmenné rokly s délkou 205 metrů je nejdelší suťovou jeskyní v Adršpašských skalách. Suťové (závalové) jeskyně vznikají v balvanitých závalech na dnech roklí a kaňonů nebo na úpatí skal-